

มุขตลกในอินเทอร์เน็ต :

การสืบทอดและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ปฐม หงษ์สุวรรณ

ความนำ

ในปัจจุบันสังคมและวัฒนธรรมทั่วโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัด โดยเฉพาะอย่างยิ่งการเปลี่ยนแปลงในแง่ของเทคโนโลยีสมัยใหม่ ซึ่งถือเป็นนวัตกรรมที่เกิดขึ้นมาพร้อมกับวิถีชีวิตแบบใหม่ อย่างไรก็ตามแบบแผนที่ปฏิบัติสืบต่อกันมาในอดีต ก็ยังเป็นสิ่งที่ยึดถือกันอยู่ในหลายกลุ่มชน การยอมรับเรื่องราวที่เป็นวัฒนธรรมแบบใหม่เข้ามา จึงต้องถูกวางอยู่บนฐานแห่งการยอมรับของผู้คนในสังคมเช่นกัน อินเทอร์เน็ต (Internet) ซึ่งเป็นสื่อและนวัตกรรมสมัยใหม่ที่ได้รับการนิยมนอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย รูปแบบและเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตก็ต้องเป็นเรื่องราวที่น่าสนใจและเป็นสิ่งที่ยอมรับสำหรับผู้ใช้ (ผู้เล่น) ในสังคมวัฒนธรรมนั้น ๆ เช่นกัน ลักษณะดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงแนวโน้มของแหล่งข้อมูลทางคติชนที่มีการเปลี่ยนแปลงและถูกสร้างขึ้นในรูปแบบใหม่ที่เราพบเห็นได้ในสังคมปัจจุบัน

อินเทอร์เน็ตในฐานะที่เป็นสื่อกระแสโลกาภิวัตน์ ที่สามารถใช้ทั้งในด้านการติดต่อสื่อสาร การค้นคว้าข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ อันเชื่อมโยงและมีเครือข่ายอยู่ทั่วทุกมุมโลก อีกทั้งยังเป็นนวัตกรรมที่มีรูปแบบและเนื้อหาในการนำเสนอแปลกและแตกต่างไปจากอดีตมาก วิธีการนำเสนอข้อมูลในอินเทอร์เน็ตซึ่งเป็นที่นิยมมาก นั่นก็คือ การจัดกลุ่มประเภทเรื่องราวต่าง ๆ ไว้ในรูปแบบของเว็บไซต์ (Website) อันเป็นฐานข้อมูลสำหรับผู้สนใจเฉพาะเรื่อง เช่น ฐานข้อมูลสำหรับกลุ่มผู้ที่รักสัตว์ กลุ่มนิสิต-นักศึกษา กลุ่มศิลปะ-วัฒนธรรม กลุ่มกีฬา-การแสดง กลุ่มผู้ชอบละคร-ภาพยนตร์ กลุ่มผู้ชอบเรื่องขำขัน เป็นต้น กลุ่มคนเหล่านี้สามารถที่จะเปิดฐานข้อมูลทั้งที่เป็นภาษาไทยและภาษาอื่น ๆ เพื่อเข้าไปสู่เครือข่ายเรื่องราวที่ตนเองสนใจได้ตลอดเวลา

สำหรับฐานข้อมูลที่ใช้ภาษาไทยในการถ่ายทอดเรื่องราว นั้น พบว่ามีข้อมูลบางส่วนที่มีเนื้อหามุ่งเน้นในด้านการให้ความรู้และความบันเทิง ทั้งเรื่องเกี่ยวกับข้อมูลข่าวสาร สารความบันเทิง การบริการด้านต่าง ๆ เช่น การตรวจผลฟุตบอล ผลมวยรัฐบาล ข่าวสารจากหนังสือพิมพ์ฉบับต่าง ๆ รายการโทรทัศน์ของทุกสถานี การสร้างเว็บไซต์ การท่องเที่ยว ศิลปวัฒนธรรม รวมทั้งเรื่องขำขันต่าง ๆ เป็นต้น ดังนั้น เนื้อหาในอินเทอร์เน็ตจึงย่อมมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมและย่อมสะท้อนให้เห็นค่านิยมของผู้คนในสังคมร่วมสมัยได้อีกทางหนึ่ง

มีเนื้อหาในอินเทอร์เน็ตประเภทหนึ่งที่สามารถเรียกได้ว่าเป็นการเชื่อมโยงให้เห็นรสนิยมของคนไทยจากอดีตกับปัจจุบันว่ายังคงวางอยู่บนฐานเดิมอยู่ แต่อาจมีการเปลี่ยนแปลงและสร้างให้มีรูปแบบแปลกใหม่เท่านั้นเอง นั่นก็คือ "เรื่องเล่ามุขตลก" หรือในอดีตเรียกว่า "นิทานมุขตลก" (jest) อันเป็นข้อมูลทางคติชนอีกประเภทหนึ่งที่อยู่ในการรับรู้ของคนไทยมาเป็นเวลาช้านานแล้ว

นิทานมุขตลกมีปรากฏอยู่ในทั่วทุกภาคของประเทศไทย เช่น ภาคเหนือก็จะมีเข็ญก้อม ภาคอีสานก็จะมีนิทานก้อม ซึ่งเป็นนิทานมุขตลกที่มีทั้งเรื่องหยาบโลนบ้าง และไม่หยาบโลนบ้าง โดยมีแนวคิดหลักเพื่อการสร้างความสนุกสนานให้แก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ

ถ้าหากจะสำรวจข้อมูลทางคติชนประเภทนี้ความบันเทิงที่ได้รับความนิยม นิทานมุขตลกซึ่งบอกเล่าถ่ายทอดกันมาตั้งแต่อดีต ก็ได้รับความสนใจและกล่าวถึงมาโดยตลอด เพราะคนไทยชอบฟังเรื่องประเภทนี้ ดังนั้น เราจึงได้ยินได้ฟังนิทานประเภทตาเถร-ชายชู้ หรือพี่เขย-น้องเมีย หรือนิทานคนเจ้าปัญญาอย่าง "ศรีธนญชัย" ซึ่งคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบันยังคงรู้จักกันเป็นอย่างดี

ในปัจจุบันมีเทคโนโลยีที่ทันสมัยเกิดขึ้นมากมาย จนทำให้เกิดความเปลี่ยนแปลงในแง่ของการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ รวมทั้งวิธีการถ่ายทอดเรื่องเล่ามุขตลกให้มีความทันสมัยมากยิ่งขึ้น เพื่อให้ผู้คนสามารถรับสาระความบันเทิงได้อย่างทั่วถึง ความสนุกสนานและตลกขบขันในลักษณะนี้จึงมิได้เลือนหายจากสังคมไทยไปกับกาลเวลาแต่อย่างใด

ในทางตรงข้ามมุขตลกกับมีปริมาณหรือวิธีการนำเสนอให้ผู้อื่นได้รับรู้เพิ่มขึ้น ไม่ว่าจะเป็นมุขตลกในหนังสือพ็อคเก็ตบุ๊ค หนังสือการ์ตูน เทปบันทึกเสียง เทปบันทึกภาพ โทรทัศน์ วิทยุ รวมทั้งในสื่ออินเทอร์เน็ตด้วย

แหล่งข้อมูลเรื่องเล่ามุขตลกที่ปรากฏในรูปแบบเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ตนั้นมีอยู่จำนวนมาก เช่น www.joke.sanook.com www.jokes007.com www.dailyjoke.hypermart.net www.thaijokes007.com หรือ www.thaimaster.com เป็นต้น ทั้งนี้เรื่องเล่าดังกล่าวมีเนื้อหาที่มาจากนิทานมุขตลกของไทยบ้าง แต่เป็นเพียงส่วนน้อย เนื้อหามุขตลกส่วนใหญ่จะเป็น "เรื่องแปล" ซึ่งมีแนวเรื่องใหม่ ๆ ปรากฏอยู่บ้าง แต่อย่างไรก็ตามพบว่ายังมีแนวเรื่องในลักษณะเดิมอยู่ เพราะยังแสดงด้านความคิดเกี่ยวกับเรื่องเพศบ้าง การผิประเวณี เรื่องนักบวช เรื่องความโง่และความฉลาด เรื่องคนผิปกคืออยู่เป็นจำนวนมาก

เพราะฉะนั้น จึงมีคำถามตามมาว่า ถ้าเป็นการแปลเรื่องเล่ามุขตลก ซึ่งอาจเรียกว่าเป็นนิทานใหม่ นิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ตนี้ ต้องการนำเสนออะไรใหม่ มีแนวเรื่องใหม่น้อยอย่างไร ต่างหรือเหมือนกับนิทานมุขตลกแต่เดิมอย่างไร มีกลวิธีในการนำเสนออย่างไร ทั้งนี้อาจวิเคราะห์ทั้งในแง่ของความต่างและความใหม่ที่อินเทอร์เน็ตนำเสนอ โดยมีแนวคิดที่วางอยู่บนฐานที่ว่า นิทานสมัยใหม่ย่อมสะท้อนปัญหาหรือค่านิยมร่วมสมัยของกลุ่มชนนั่นเอง

บทความชิ้นนี้ มีวัตถุประสงค์ที่จะศึกษาการสืบทอดและการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย โดยอาศัยภาพสะท้อนจากมุขตลกในอินเทอร์เน็ต ซึ่งถือเป็นข้อมูลคติชนสมัยใหม่อันเป็นนวัตกรรม

ที่ใช้กันอย่างแพร่หลาย โดยจะศึกษาเปรียบเทียบมุขตลกจากนิทานมุขตลกพื้นบ้านของไทย และมุขตลกจากอินเทอร์เน็ตในเว็บไซต์ www.joke007.com เป็นหลัก ทั้งนี้จะอาศัยแนวคิดทางคติชนวิทยาและมานุษยวิทยามาเป็นแนวทางการวิเคราะห์ เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของมุขตลกต่อสังคมในอดีต และการดำรงอยู่ในสังคมปัจจุบัน รวมทั้งลักษณะความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในสังคมไทย

จากนิทานมุขตลกพื้นบ้านมาเป็นนิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ต :

การสืบทอดและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย

ในประเด็นนี้ผู้เขียนจะพิจารณาเพื่อให้เห็นแบบเรื่องของเรื่องเล่ามุขตลกที่ปรากฏอยู่ในอินเทอร์เน็ต ทั้งในส่วนของ การสืบทอดและความเปลี่ยนแปลงว่ามีอย่างไร การสืบทอดหรือการคงอยู่ของแบบเรื่องมุขตลกที่มีความเหมือนคล้ายและแตกต่างจากอดีต สามารถอธิบายเกี่ยวกับสภาพสังคมไทยอย่างไร อีกทั้งความเปลี่ยนแปลงอันเป็นสิ่งที่เกิดขึ้นใหม่ บอกอะไรเกี่ยวกับปริบททางสังคมในปัจจุบัน

1. แหล่งที่มาของมุขตลก : ตัวกำหนดความแตกต่างของแนวเรื่อง

ในโลกไร้พรมแดนนี้ พบว่ามีการติดต่อสื่อสารแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ เกิดขึ้นอยู่ตลอดเวลา การนำมุขตลกมาเสนอไว้ในรูปของเว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต และนิทานมุขตลกพื้นบ้านแต่เดิม ซึ่งเล่าสู่กันฟังภายในท้องถิ่น มีต้นเค้าแหล่งที่มาของแนวเรื่องแตกต่างกัน มุขตลกที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ www.jokes007.com ผู้เขียนพบว่าข้อมูลมุขตลกส่วนมากได้มาจากต่างประเทศ ซึ่งเป็นภาษาอังกฤษ แล้วนำมาแปลเป็นภาษาไทยในภายหลัง ทั้งนี้มุขตลกบางเรื่องที่ไม่สามารถนำเสนอออกมาเป็นภาษาไทยได้ ผู้ผลิตเว็บไซต์นี้ก็จะถ่ายทอดออกมาเป็นภาษาอังกฤษโดยไม่แปลแต่อย่างใด

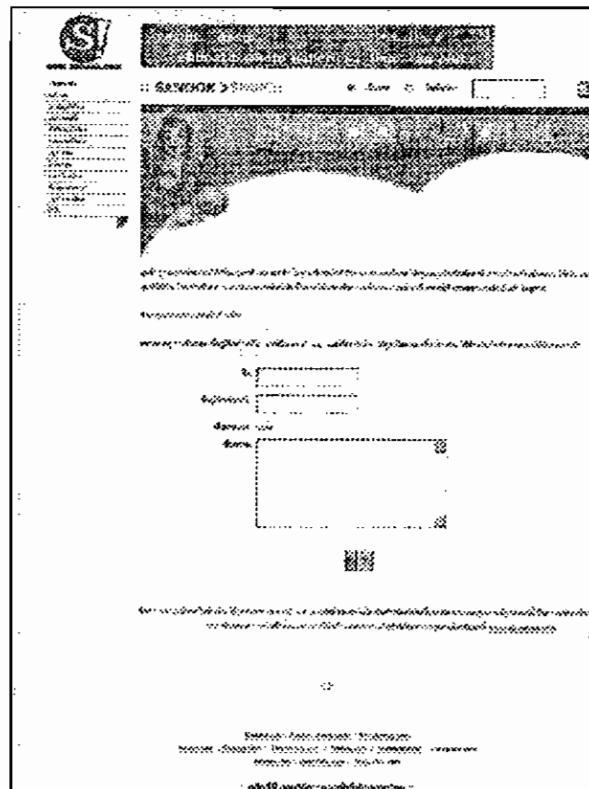
เนื้อหาในเว็บไซต์ www.joke007.com จะเกี่ยวเนื่องกับเรื่องราวความสนุกสนานหรือเป็นแหล่งรวมเรื่องตลก ไม่ว่าจะเป็นเกม ภาพขำขัน ปัญหาชวนคิด หรือการ์ตูน เหตุนี้เว็บไซต์ดังกล่าวจึงได้รับความนิยมในฐานะที่เป็นแหล่งข้อมูลที่ทำให้ความบันเทิง' ตลอดจนเพื่อผ่อนคลายความตึงเครียด โดยการอ่านข้อมูลจากเว็บไซต์ในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตนี้

อินเทอร์เน็ตถือเป็นเทคโนโลยีสื่อสารอีกอย่างหนึ่ง ที่ได้รับความนิยมอย่างสูงในปัจจุบัน ดังนั้น การขยายตัวของอินเทอร์เน็ตจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางและแพร่หลาย ซึ่งอาจเรียกได้ว่าเป็น

¹ เนื้อหามุขตลกที่รวบรวมมาได้จากเว็บไซต์ www.jokes007.com มีจำนวน 530 เรื่องนำมาเป็นกรณีศึกษา ลักษณะของเว็บไซต์ดังกล่าวใช้ภาษาไทยในการถ่ายทอด และมีจำนวนเรื่องเล่ามุขตลกที่หลากหลายและจำนวนมากพอที่จะนำมาศึกษาได้ อีกทั้งยังได้รับความนิยมและความสนใจจากผู้ใช้อินเทอร์เน็ตเป็นจำนวนมาก ดังจะเห็นได้จากจำนวนสถิติการเข้าชมซึ่งมีจำนวนกว่า 85,341 ครั้ง (ข้อมูลสถิติการเข้าชมประจำวัน ที่ 30 กรกฎาคม 2544)

“สื่อยุคไร้พรมแดน” แม้ว่าข้อมูลส่วนมากในอินเทอร์เน็ตจะใช้ภาษาอังกฤษในนำเสนอ ทั้งนี้อาจเป็นเพราะเทคโนโลยีนี้มีแหล่งกำเนิดมาจากประเทศอเมริกา² อีกทั้งภาษาอังกฤษเป็นภาษาสากล เหตุนี้ผู้สร้างระบบเว็บไซต์จึงใช้ภาษาอังกฤษในการนำเสนอข้อมูลต่าง ๆ ออกมา รวมทั้งข้อมูลที่เป็นเรื่องเล่ามุขตลกด้วย แต่อย่างไรก็ตามในปัจจุบันหลายประเทศก็นำภาษาของตนมาสร้างระบบเพื่อให้คนในสังคมที่ใช้ภาษาเดียวกันรับรู้และเข้าใจได้สะดวกรวดเร็วยิ่งขึ้น

เนื้อเรื่องมุขตลกที่ปรากฏในเว็บไซต์ที่ใช้ภาษาไทย ส่วนใหญ่เลือกแปลมาจากข้อมูลในเครือข่ายอินเทอร์เน็ตที่เป็นภาษาอังกฤษบ้าง รวมทั้งในหนังสือมุขตลกที่พิมพ์จำหน่ายทั่วไปบ้าง นอกจากนี้ในบางเว็บไซต์ก็จะให้ผู้ให้บริการ (ผู้เล่น) อินเทอร์เน็ตร่วมเสนอเรื่องเล่ามุขตลกที่เห็นว่ามี ความสนุกสนานตลกขบขันเข้ามาด้วย เพื่อให้เห็นรายละเอียดที่มาของมุขตลกในอินเทอร์เน็ตชัดเจนยิ่งขึ้น ผู้เขียนจะนำเสนอตัวอย่างรูปแบบและเนื้อหาจากเว็บไซต์ www.joke.sanook.com อันแสดงให้เห็นเจตนารมณ์ของผู้สร้างระบบ ที่ต้องการให้ผู้ใช้อินเทอร์เน็ตร่วมนำเสนอมุขตลกและแสดงความคิดเห็น ตลอดจนเป็นการสำรวจความนิยมเกี่ยวกับมุขตลกนั้น ๆ ด้วย ดังนี้

² อินเทอร์เน็ตเป็นเทคโนโลยีการสื่อสารที่ถือกำเนิดในอเมริกา เมื่อปี 2512 และก็เหมือนเทคโนโลยีการสื่อสารที่ก้าวหน้าตัวอื่น ๆ คือจะเจริญเติบโตภายใต้ภาวะสงคราม (สงครามเวียดนาม) และถูกนำไปใช้ในกิจการการทหาร เป็นภารกิจหลัก เมื่อสิ้นสุดภาวะสงคราม ในราวปี 2528 ภารกิจของอินเทอร์เน็ตก็เริ่มแปรเมหนำเข้าสู่วงการการศึกษาและขยายต่อมาในระบบธุรกิจ ดูเพิ่มเติมใน กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย. กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544. หน้า 250-251.

นอกจากนี้ในเว็บไซต์ www.kapook.com ในตอนท้ายเรื่องเล่ามุขตลกก็มีข้อความแสดงเจตนาที่ต้องการให้ผู้ให้บริการอินเทอร์เน็ตรับรู้ร่วมกันว่า "ข้อความที่ท่านได้อ่านเกิดจากการเขียนโดยสาธารณชน และส่งขึ้นมาแบบอัตโนมัติ เจ้าของระบบไม่รับผิดชอบต่อข้อความใด ๆ ทั้งสิ้น เพราะไม่สามารถระบุได้ว่าเป็นความจริงหรือไม่ หรือชื่อผู้เขียนที่ได้เห็นคือชื่อจริง ผู้อ่านจึงควรใช้วิจารณญาณในการกลั่นกรอง และถ้าท่านพบเห็นข้อความใดที่ขัดต่อกฎหมายและศีลธรรม กรุณาแจ้งที่ webmaster@kapook.com เพื่อให้ผู้ควบคุมระบบทราบและทำการลบข้อความนั้นออกจากระบบต่อไป หากคุณมีข่าวสารที่น่าสนใจที่มีประโยชน์ต่อคนไทยโดยรวมและต้องการนำเสนอ กรุณาส่ง E-mail มาที่ webmaster@kapook.com ทีมข่าวของเราจะพิจารณาเพื่อนำไปเผยแพร่ต่อไป "

ส่วนเว็บไซต์ www.joke.sanook.com มีข้อความแสดงไว้ในหน้าแรกหลายข้อความ ที่แสดงให้เห็นถึงที่มาของมุขตลกกว่ามาจากเจ้าของระบบและผู้ให้บริการ (ผู้เล่น) ร่วมกัน ดังข้อความเชิญชวนต่อไปนี้

- ใครมีมุขๆ มาแบ่งกันฮา มีของที่ระลึกใหญ่บ้างเล็กบ้าง สำหรับเรื่องสุดฮิตประจำเดือน ใครเข้ามาได้เข้าไปก็ช่วยกันโหวด ให้กำลังใจผู้เขียนด้วยนะครับ งานนี้ข้าพรีแต้ถ้าโหวตได้ของ"
- เรื่องราวสั้นบ้างยาวบ้าง อ่านแล้วห้ามเก็บไว้คนเดียว เดี่ยวบาป
- รวบรวมเฉพาะ เรื่องราวทะเล่ๆ ที่คุณประสบมาหรือเล่าต่อๆ กันมา ลามกได้แต่ห้ามโป๊
- ข้อความและรูปภาพในข้างต้น ได้ถูกส่งมาจากทางบ้าน ทางเว็บไซต์ของเราไม่ได้เป็นเจ้าของลิขสิทธิ์ของข้อความและรูปภาพที่ถูกส่งมานี้ ข้อความหรือรูปภาพใดที่ผ่านการกลั่นกรองจากเจ้าหน้าที่ของเราออกไปแล้ว แต่หากท่านเห็นว่าไม่สมควร กรุณาแจ้งกลับมาที่ remove@sanook.com

ลักษณะนี้ทำให้เห็นว่าที่มาของเรื่องเล่านั้นมาจากทั้งผู้ผลิตเอง (เจ้าของระบบ) และผู้ให้บริการร่วมกันสร้างสรรค์และคัดเลือกข้อมูลในรูปของการแลกเปลี่ยน หรือในวัฒนธรรมดั้งเดิมเรียกว่าเป็น "การเล่าสู่กันฟัง" อีกแบบหนึ่งนั่นเอง

หากนำนิทานมุขตลกพื้นบ้านในอดีตมาเทียบกับนิทานมุขตลกแนวใหม่ จะพบว่ามีจุดที่แตกต่างกัน คือ ในขณะที่นิทานมุขตลกพื้นบ้านในอดีตผู้เล่าหรือผู้ถ่ายทอดเรื่องราวส่วนใหญ่จะเป็นผู้สูงอายุหรือผู้ใหญ่ สำหรับเรื่องเล่าในอินเทอร์เน็ตกลับกลายเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่(วัยรุ่น)³ ซึ่ง

³ กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ต 60 % มีอายุระหว่าง 21-30 ปี 62 % เป็นผู้ชาย 85 % อยู่ในกรุงเทพฯ ประมาณ

อาจจะเรียกว่าเป็น “นักเล่านิทานสมัยใหม่และแบบใหม่” ที่มีทั้งความเหมือนคล้ายและแตกต่างทั้งทางด้านรูปแบบและเนื้อหากับนิทานมุขตลกพื้นบ้านแต่เดิม

การที่เปิดโอกาสให้ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตเสนอเรื่องเล่ามุขตลกเข้าไป ตลอดจนแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับเรื่องเล่ามุขตลก จึงอาจมีผลทำให้อัตราส่วนของแนวเรื่องเปลี่ยนแปลงไปได้เช่นกัน กล่าวคือ ผู้ผลิตสามารถพิจารณาถึงความสนใจจากความถี่ของแนวเรื่องที่ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตส่งเข้ามาว่า มีแนวเรื่องแบบใดที่ได้รับความนิยม หรือบางเว็บไซต์ก็มีการโหวตให้คะแนนเพื่อสำรวจความนิยมเกี่ยวกับมุขตลกที่ได้นำเสนอไปแล้วได้อีกวิธีหนึ่ง

2. ปัจจัยด้านการแพร่กระจายและกลุ่มบุคคลผู้ใช้อินเตอร์เน็ต

การรับรู้ข้อมูลข่าวสารจากอินเตอร์เน็ตสามารถทำได้ตลอดเวลาไม่ว่าจะอยู่ในพื้นที่ใดก็ตาม หากมีระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตผู้ใช้ก็สามารถใช้บริการได้อย่างทั่วถึง

ในปัจจุบันการแพร่กระจายของข้อมูลข่าวสารในอินเตอร์เน็ตเป็นไปอย่างกว้างขวาง และได้รับความนิยมอย่างสูง ทุกคนไม่ว่าจะเป็นเด็กหรือผู้ใหญ่ ชายหรือหญิง คนในเมืองหรือในชนบท ล้วนสามารถใช้บริการระบบเครือข่ายอินเตอร์เน็ตได้ กรอบกับความรวดเร็วและข้อมูลเป็น “สื่อสารสาธารณะ” ข้อมูลที่จะนำเสนอในอินเตอร์เน็ตจึงขึ้นอยู่กับความนิยม และมีความสัมพันธ์กับบริบททางสังคมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

นิทานมุขตลกในอินเตอร์เน็ต เป็นกลุ่มข้อมูลอีกอย่างหนึ่ง que ได้รับความนิยมและสนใจจากผู้ใช้อินเตอร์เน็ต เช่นในเว็บไซต์ www.jokes007.com ซึ่งเป็นแหล่งรวบรวมข้อมูลความบันเทิง คือจะมีเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสนุกสนานเน้นอารมณ์ขันเป็นสำคัญ ดังจะเห็นได้จากมีเรื่องราวซึ่งอาจเรียกว่า “แหล่งรวมอารมณ์ขัน” ที่หลากหลาย เช่น มีทั้งเรื่องตลกโปกฮา ปริศนาคำทาย เกมการละเล่น การทำนายโชคชะตา เป็นต้น ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับเรื่องเล่ามุขตลกจากเว็บไซต์นี้ พบอยู่ในหัวเรื่องซึ่งผู้สร้างระบบให้ชื่อว่า “ตลกโปกฮา” โดยมีการจัดจำแนกเนื้อหาออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มตลกทะเล่ และตลกทะเล่เล่น อนึ่ง เนื้อหาทั้ง 2 กลุ่ม ยังมีการจัดจำแนกออกเป็นหมวดเรื่องได้อีก 9 หมวด ซึ่งในแต่ละหมวดก็จะมีการใช้ตัวเลขกำกับเพื่อบอกลำดับเรื่องและประเภทของเรื่องเล่า ดังนี้

เลขกำกับหมวด/ลำดับเรื่อง

1000	ชื่อหมวด ผู้หญิงตลกร้าย	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้หญิง
2000	ชื่อหมวด ผู้ชายตลกลึก	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับผู้ชาย
3000	ชื่อหมวด เด็กเล็กไร้เดียงสา	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเด็ก

80 % จบปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี 58 % เป็นผู้ที่ทำงานแล้ว ดูรายละเอียดเพิ่มเติมใน อ้างอิงเหมือนข้อ 1.

4000	ชื่อหมวด เสาะหาตื้นเตียง	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับสามเณร
5000	ชื่อหมวด นักบวชขอเอี้ยว	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับนักบวช
6000	ชื่อหมวด เรื่องราวตลกเสียอื่น ๆ	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพส
7000	ชื่อหมวด ปัญญาณ์จริงหนอ	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับคนโง่ เรื่องไร้สาระไม่มีแก่นสาร
8000	ชื่อหมวด เรื่องล้อเลียนเสียดสี	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการล้อเลียน บุคคลต่าง ๆ หรือประชนประชัน
9000	ชื่อหมวด เรื่องดี ๆ อีกมากมาย	เป็นเรื่องเล่ามุขตลกที่มีเนื้อหาเบ็ดเตล็ดทั่วไป ซึ่งมี ความแตกต่างจากหมวดข้างต้น

น่าสังเกตว่า เนื้อเรื่องมุขตลกที่ปรากฏอยู่ในเว็บไซต์ส่วนมากเกี่ยวกับเรื่องเพส อีกทั้งการตั้งชื่อหมวดเรื่องมุขตลกก็ส่อไปในทางสองแง่สองง่าม หากพิจารณาถึงผู้กลุ่มบุคคลที่ใช้บริการอินเทอร์เน็ต พบว่าเป็นกลุ่มคนที่อยู่ในช่วงอายุ 21-30 ปี ใช้บริการมากที่สุด (อ้างอิงจากงานวิจัยในปี พ.ศ. 2540) นั่นก็คือ "กลุ่มคนรุ่นใหม่" ลักษณะนี้สะท้อนให้เห็นว่ากลุ่มเป้าหมายของการฟังหรืออ่านนิทานมุขตลกเปลี่ยนไป ทั้งนี้แสดงให้เห็นว่าการรับรู้นิทานสมัยใหม่จะเน้นเฉพาะกลุ่มมากขึ้น ดังนั้น เพื่อดึงดูดผู้ใช้บริการเครือข่าย ซึ่งเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ การใช้ภาษาแปลก ๆ รวมทั้งแนวเรื่องที่นำมาเสนอจึงต้องอยู่ความสนใจของกลุ่มชนดังกล่าว ด้วยเหตุนี้จึงเป็นอีกจุดหนึ่งที่ผู้สร้างระบบได้นำมาเป็นแนวทางในการสร้างสรรค์ และปรับปรุงเว็บไซต์ของตนเอง

3. แนวเรื่องนิทานมุขตลกสมัยใหม่ : ทิศทางของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม

ผู้เขียนพบว่าแนวเรื่องมุขตลกที่ปรากฏในอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ www.joke007.com มีลักษณะที่คล้ายคลึงกับแนวเรื่องมุขตลกที่มีแต่เดิม ทั้งนี้หากย้อนกลับไปพิจารณาถึงแนวคิดสำคัญที่ปรากฏบ่อยครั้งในมุขตลกของไทยแต่เดิม พบว่ามีอยู่ 7 ประการคือ ความฉลาด ความโง่ ความเกียจคร้าน เรื่องเพส คนพิการ ผู้มีสถานะสูงในสังคม และคนต่างถิ่นหรือต่างชาติ⁴

ส่วนเรื่องเล่ามุขตลกที่นำเสนอในอินเทอร์เน็ตเว็บไซต์ www.Joke007.com พบว่ามีแนวเรื่องที่มีลักษณะคล้ายคลึงกัน คือ เป็นเรื่องเพสบ้าง เรื่องการล้อเลียนบุคคลในสังคมต่าง ๆ บ้าง แต่อาจมีบรรยากาศหรือสถานการณ์ที่แตกต่างกันไป ทั้งนี้เพราะข้อมูลนิทานแต่เดิมที่นำมาถ่ายทอดหรือเล่าสู่กันฟัง ส่วนมากก็มักจะจำกัดอยู่ในท้องถิ่นหรือบริเวณใกล้เคียงเท่านั้น แต่ในปัจจุบันเราจะพบว่าคนในท้องถิ่นไม่ได้มีความสัมพันธ์เฉพาะภายในชุมชนของตนเอง ชุมชนใกล้เคียง หรือ

⁴ ประคอง นิมมานเหมินท์. นิทานพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543. หน้า 149.

ชุมชนที่พูดภาษาเดียวกันเท่านั้น หากแต่สังคมปรับเปลี่ยนมาเป็น “สังคมโลก” ที่มีขอบเขตพื้นที่แห่งความสัมพันธ์กว้างขวางมากกว่าเดิม ดังที่ ศิราพร ณ ถลาง ได้แสดงทัศนะไว้ว่า

ทั้งในอดีต ปัจจุบันและอนาคต ท้องถิ่นในประเทศไทยไม่เคยอยู่โดด ๆ ต้องมีความสัมพันธ์กับท้องถิ่นอื่น ๆ เมือง และโลก ดังนั้นคนในท้องถิ่นจึงมีความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ ชาติพันธุ์อื่น ๆ คนในเมือง คนกรุงเทพฯ ในขณะที่เดียวกันก็รับรู้เรื่องราวของโลก ในปัจจุบันนี้ความก้าวหน้าทางการสื่อสารได้เชื่อมต่อการรับรู้ของคนในท้องถิ่นกับความเป็นไปในประเทศไทย และความเป็นไปในโลก คนในท้องถิ่นจึงมีหลาย identities คือมีทั้งความเป็นคนท้องถิ่น มีทั้งความเป็นคนไทย (ที่เหมือนกับคนทั้งหลายในประเทศไทย) และมีทั้งความเป็นคนของโลก คนคนหนึ่งเติบโตมาในท้องถิ่น พูดภาษาถิ่นที่บ้าน พูด “ภาษากลาง” ที่โรงเรียน รับรู้ข่าวสารในประเทศและต่างประเทศที่มาจากโทรทัศน์และอินเทอร์เน็ตทั้งที่เป็นภาษาไทยและเป็นภาษาอังกฤษ⁵

สถานการณ์ที่นำมาสร้างเป็นมุขตลกในนิทานสมัยใหม่ มีแนวความคิดหลักมาจากมุมมองของคนรุ่นใหม่ แล้วนำมาเล่าสู่กันฟังในลักษณะของการแลกเปลี่ยนข้อมูล บางเรื่องคนฟังอาจคิดว่าเป็นเรื่องไร้สาระ หรืออาจเรียกว่า “ปัญญาธิม” เพราะจุดมุ่งหมายของการเล่าเรื่องอยู่ที่การสร้างความตลกขบขันให้กับผู้ที่ได้ยินได้ฟังเป็นสำคัญ มุขตลกเหล่านี้มีบางส่วนที่มีได้มีต้นเค้าแหล่งกำเนิดมาจากวัฒนธรรมไทย ดังเช่นนิทานมุขตลกพื้นบ้านแต่เดิม แต่นิทานมุขตลกในปัจจุบันหรือที่เรียกว่า “นิทานมุขตลกสมัยใหม่” นั้นเป็นนิทานที่เกิดจากสถานการณ์ร่วมสมัย อย่างไรก็ตามนิทานมุขตลกเรื่องเพศนั้น ก็ยังเป็นนิทานที่มีอยู่ในทุกสังคมและได้รับความนิยมอยู่ในทุกยุคทุกสมัย นิทานสมัยใหม่บ้างเรื่องฟังดูต่อไปในลักษณะเรื่องสองแง่สองง่าม แต่ท้ายสุดปรากฏว่าไม่ใช่เรื่องเพศ เช่นเรื่อง “เข้าหรือยัง”

“เข้าหรือยังจะที่รัก” แพทริคถาม

“เข้าได้นิดนึงแล้วค่ะ” พอลล่าตอบหน้าเหยเก

“เจ็บไหมจ๊ะ” แพทริคถามด้วยความเป็นห่วง

“เจ็บค่ะ มันพีคจริง ๆ เลย” พอลล่าตอบ

“งั้นลองคู่นี้ดีกว่านะ” แพทริคบอก แล้วก็หยิบซองเท้าเบอร์ใหญ่กว่าส่งให้

⁵ ศิราพร ณ ถลาง, “ความสนใจในคติชน : จาก Folklore ถึง Netlore” ใน เอกสารประกอบการสัมมนาทางวิชาการ เรื่อง การศึกษาภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นในทศวรรษหน้า ภาควิชาภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3-4 กรกฎาคม 2544 ณ ห้องบ้านแสนตอ โรงแรมโลตัสปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่.

นอกจากนี้ ในนิทานสมัยใหม่ยังสะท้อนให้เห็นความสับสนที่เป็ลักษณะเฉพาะของคนไทย ซึ่งไม่ว่าจะเป็นคนในยุคไหนวัยใดก็มักพบเห็นอยู่เสมอ นั่นก็คือ “ความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนของคนไทย” หรือเป็นผู้ที่มีอารมณ์สุนทรีะในการใช้ภาษาอย่างมีศิลปะ ดังจะเห็นได้จากในนิทานสมัยใหม่ จะนำเสนอรูปแบบของมุขตลกโดยใช้คำคล้องจองในลักษณะของ “กลอน” ดังเช่นเรื่อง “คิดถึงเมีย”

ใจหงุดหงิด คิดฟุ้งซ่าน งุ่นง่านนัก	เมื่อเมียรักมาจากไกลให้เปล่าเปลี่ยว
ต้องอดอยากปากแห้งอยู่ผู้เดียว	จึงออกเที่ยวหาของดีเพื่อมีทาง
พอเดินผ่านย่านหญิงสาวชายของสด	ร่างงามงดรอยซ้งนั่งถ่างขา
ด้วยความอยากจึงมองจ้องของคินาง	ยีนด้าดังสุดห้ามใจช่างใหญ่โต
เนื้อในแดงแต่เม็ดค่านำขำนัก	จำใจควักเงินจ่ายให้คนโก้
ถึงเม็ดค้ำจำใจหัวด้วยหัวโซ	เพราะแดงโมขายไม่แพงแถมแดงดี

รูปแบบดังกล่าวนี้ น่าสะท้อนให้เห็นรสนิยมของคนไทยที่สับสนมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน โดยตระหนักดีว่าคนไทยเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอนมาแต่ไหนแต่ไร ดังจะเห็นได้จากคนสมัยก่อนสามารถพูดโต้ตอบกันเป็นกลอนได้

นอกจากนี้ยังมีมุขตลกที่ล้อเลียนคนที่ไม่รู้ภาษาอังกฤษ ซึ่งบางครั้งคำและความหมายของภาษาที่มีหลากหลายก็ทำให้ไม่เข้าใจ หรือเข้าใจผิด ๆ ไป ทั้งนี้เพราะในโลกปัจจุบันภาษาอังกฤษซึ่งถือเป็นภาษากลางของผู้คนทั่วโลกที่ใช้ติดต่อสื่อสารกัน จึงเป็นวัตถุดิบอีกอย่างหนึ่งในการนำมาสร้างเป็นมุขตลก ภาพมุขตลกสมัยใหม่จึงจะสะท้อนให้เห็นถึงค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป ทั้งนี้เพราะในยุคที่เรียกว่า “โลกไร้พรมแดน” ภาษาอังกฤษถือเป็นสิ่งสำคัญ เช่นเรื่อง “หลวงพ่อกาไก่”

ไก่ของหลวงพ่อกาไก่ หลวงพ่อกาไก่แล้วหาอีก หาเท่าไรก็หาไม่เจอ สุดท้ายเลยตัดสินใจประกาศหาไก่ระหว่างเทศน์ในโบสถ์วันอาทิตย์

“Anyone got a cock?”

ผู้ชายทุกคนในโบสถ์ยกมือหรร หลวงพ่อกาไก่แล้วหาอีก หาเท่าไรก็หาไม่เจอ สุดท้ายเลยตัดสินใจประกาศหาไก่ระหว่างเทศน์ในโบสถ์วันอาทิตย์

“No I mean has anyone seen a cock?”

คราวนี้พวกผู้หญิงยกมือบ้าง

หลวงพ่อกาไก่แล้วหาอีก หาเท่าไรก็หาไม่เจอ สุดท้ายเลยตัดสินใจประกาศหาไก่ระหว่างเทศน์ในโบสถ์วันอาทิตย์

“No no no....what I mean is...has anyone seen My cock?”

แม่ชีพร้อมใจยกมือพรีบ

อนึ่ง ผู้เขียนพบว่า มุขตลกดังกล่าวหากแปลเป็นภาษาไทย รสแห่งความตลกขบขัน อาจจะเลือนหายไป หรือกลายเป็นเรื่องไม่เข้าใจสำหรับผู้อ่านที่ไม่เข้าใจภาษาอังกฤษ เพราะผู้แต่งนิทานสร้างอารมณ์โดยการเล่นกับความหมายของคำในภาษาอังกฤษนั่นเอง

อย่างไรก็ตามมุขตลกที่ปรากฏในเว็บไซต์ www.joke007.com ก็ยังมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับอดีตอยู่พอสมควร เช่น มุขตลกเกี่ยวกับการล้อเลียนคนต่างชาติต่างภาษา มุขตลกเกี่ยวกับการล้อเลียนผู้นำทางศาสนา (นักบวช) มุขตลกเกี่ยวกับการล้อเลียนคนผิดปกติ หรือมุขตลกเกี่ยวกับเรื่องเพศ นิทานหรือเรื่องเล่ามุขตลกสมัยใหม่นี้มีมากมายและหลากหลาย ผู้ใช้อินเตอร์เน็ตมักนิยมเข้าสู่ระบบมาอ่านเพื่อความสนุกสนาน หรือบางครั้งก็นำเรื่องที่ได้อ่านไปเล่าสู่คนอื่นฟังอีกครั้งหนึ่ง และในทางตรงข้าม คนที่มีเรื่องเล่ามุขตลกก็สามารถถ่ายทอดหรือส่งมุขตลกเข้าสู่ระบบอินเตอร์เน็ตให้คนอื่น ๆ รับรู้ได้อีกทางหนึ่งเช่นกัน

มุขตลกในอินเตอร์เน็ตนั้นมิได้มีเพียงการนำเสนอในรูปแบบลายลักษณ์อักษรเท่านั้น นอกเหนือจากนิทานหรือเรื่องเล่าแล้ว ผู้เขียนยังพบว่ามุขตลกในอินเตอร์เน็ตยังมีการนำเสนอภาพล้อหรือภาพให้คิด ทั้งที่เป็นภาพการ์ตูน ภาพที่เป็นสิ่งของหรือคนจริง ๆ ซึ่งส่วนใหญ่ภาพเหล่านั้น จะมีเนื้อหาในลักษณะสองแง่สองง่ามเช่นกัน สำหรับประเด็นเกี่ยวกับเรื่องเพศที่ปรากฏจากมุขตลกในอินเตอร์เน็ตผู้เขียนจะวิเคราะห์ในหัวข้อต่อไป

4. แบบเรื่อง : กระเจกเงาสะท้อนสถานภาพของสังคมไทยปัจจุบัน

จากประเด็นข้างต้น พบว่าเรื่องเล่ามุขตลกนั้นมีแบบเรื่อง⁶ ที่แตกต่างกันไป ดังนั้นเราจึงควรมาพิจารณาถึงแบบเรื่องในอินเตอร์เน็ตกับนิทานพื้นบ้านว่ามีความแตกต่างกันหรือไม่อย่างไร ทั้งนี้ผู้เขียนมีความคิดที่วางอยู่บนฐานที่ว่า แบบเรื่องของนิทานพื้นบ้านที่มีแต่เดิม และนิทานสมัยใหม่เป็นสิ่งที่สะท้อนความคิดและค่านิยมของคนในสังคมได้ เพราะผลงานเหล่านั้นคนในสังคมเป็นผู้สร้างสรรค์ขึ้นมา ซึ่งอาจมีทั้งความคิดที่ใหม่หรือมีนัยยะที่แฝงให้เห็นค่านิยมที่เปลี่ยนแปลงไป

จากการศึกษาเปรียบเทียบแบบเรื่องในเรื่องเล่ามุขตลกจากอินเตอร์เน็ตกับนิทานพื้นบ้านที่มีมาแต่เดิม ผู้เขียนพบประเด็นที่น่าสนใจที่นิทานสมัยใหม่สะท้อนความเปลี่ยนแปลงทางสังคมไทยได้ 3 ประเด็น ดังนี้

⁶ แบบเรื่อง (tale type) หมายถึง โครงเรื่องที่มีลักษณะเฉพาะของนิทานแต่ละเรื่องที่ทำให้นิทานแต่ละเรื่องต่างกัน เช่น แบบเรื่องซินเดอเรลลา หมายถึง แบบเรื่องที่มีแม่เลี้ยงแก่ลึงลูกเลี้ยงให้ทำงานหนัก มีการพิสูจน์ความจริงบางประการก่อนลูกเลี้ยงจะได้แต่งงานกับเจ้าชาย ซึ่งแบบเรื่องปลาบู่ทอง อาจถือว่าเป็นเรื่องเดียวกับแบบเรื่องซินเดอเรลลา เพราะมีโครงเรื่องที่คล้ายกัน (ศิริพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ). *วैयाกรณ์ของนิทาน : การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง*. กรุงเทพฯ : โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.)

ประเด็นแรก การล้อเลียนผู้มีสถานะสูงในสังคม : แนวเรื่องที่หายและเปลี่ยนแปลงไป

คนเจ้าปัญญาอย่าง “ศรีธนญชัย” ในเรื่องศรีธนญชัย ในอดีตเป็นที่นิยมของคนไทยส่วนมาก หรืออาจกล่าวได้ว่าคนไทยชื่นชอบผู้ที่มีความไหวพริบดังเช่นศรีธนญชัย แม้ว่าพฤติกรรมของศรีธนญชัยจะแสดงให้เห็นการขัดแย้งกับผู้อำนาจในการปกครองอย่างพระเจ้าแผ่นดิน ซึ่งในความเป็นจริงพฤติกรรมดังกล่าวถือเป็นความผิดอย่างรุนแรง แต่ในการนำมาเล่าเพื่อสร้างความตลกขบขัน “ศรีธนญชัย” ก็ไม่ถือเป็นความผิดหรือเป็นโทษแต่อย่างใด

หากเปรียบเทียบเนื้อหาเกี่ยวกับนิทานมุขตลกสมัยใหม่ในอินเทอร์เน็ต พบว่าแนวคิดเกี่ยวกับความตลกของเรื่อง “ศรีธนญชัย” ซึ่งเป็นผู้ที่มีความสามารถและสร้างอุบายเพื่อเอาตัวรอดเมื่อขามกับขันได้เสมอ ในนิทานมุขตลกสมัยใหม่มักกลับไม่มีเนื้อหาดังกล่าวเลย ลักษณะเช่นนี้สะท้อนให้เห็นถึงแนวคิดเกี่ยวกับตัวละครที่อาศัยความฉลาดแก้ไขปัญหาเพื่อเอาตัวรอดนั้นหายไป

มีข้อสังเกตว่า ในเรื่อง “ศรีธนญชัย” นั้น มีแนวคิดอย่างหนึ่งที่นำมาสร้างเป็นมุขตลกที่ปรากฏอยู่บ่อยครั้ง นั่นก็คือ “แนวคิดเกี่ยวกับการเอาชนะผู้มีสถานะสูงในสังคม” ซึ่งหากย้อนกลับมาดูในนิทานสมัยใหม่จะพบว่า แนวคิดเรื่องการล้อเลียนผู้มีบทบาททางสังคมก็มิได้เลือนหายไปจากสังคมไทยแต่อย่างใด ในทางตรงข้ามกลับมีเนื้อหาที่หลากหลายและมีการปรับเปลี่ยนเรื่องให้เหมาะสมกับสังคมปัจจุบัน ดังจะเห็นได้จากที่นิทานสมัยใหม่ในอินเทอร์เน็ตยังสร้างมุขตลกโดยล้อเลียนเรื่องผู้นำประเทศบ้าง หรือผู้ที่มีชื่อเสียงในสังคมทั้งในประเทศและนอกประเทศ (แต่ในนิทานสมัยใหม่การล้อเลียนผู้มีอำนาจในการปกครองอย่างพระเจ้าแผ่นดินหายไป) เพื่อให้เห็นแนวคิดดังกล่าวผู้เขียนจะขอลือกมุขตลกในอินเทอร์เน็ตเรื่อง “ทำไงให้คนไทยมีความสุข” จากเว็บไซต์ www.joke007.com มานำเสนอ

“คุณชูเหาะ คุณชูเล็ม กับคุณชูเรพ (นามสมมติไม่ได้เกี่ยวข้องกับใครทั้งสิ้น) กำลังเดินทางกลับกรุงเทพฯ ด้วยเครื่องบินลำเดียวกัน คุณชูเหาะนั่งอยู่ริมหน้าต่าง มองลงไปเบื้องล่างแล้วจึงกล่าวขึ้นว่า “รู้ไหมว่าตอนนี้ผมคิดจะทำอะไร ผมอยากจะโยนแบงค์ 1,000 ลงไปหนึ่งใบเพื่อให้คนข้างล่างสักคนมีความสุข” คุณชูเล็มได้ฟังดังนั้นก็ขมอมแพ้ มองลงไปข้างล่างแล้วกล่าวว่า “โอ๊ย ถ้าเป็นผม ผมจะโยนแบงค์ 500 ลงไปสองใบ ผมก็จะทำให้คนข้างล่างสองคนมีความสุขได้” “แต่ผมว่านะ ถ้าเป็นผม ผมจะโยนแบงค์ 10 ลงไป 100 ใบ คงจะทำให้คนไทย 100 คน มีความสุขขึ้นได้บ้าง” คุณชูเรพรีบเสริมทันควัน แบบกลัวน้อยหน้า “ขอโทษนะครับถ้าผมจะเสริมอะไรบ้าง” เสียงมาจากข้างหน้าบริเวณที่นั่งนักบิน “ถ้าโยนถุงทั้งสามคนลงไปยังล่าง คนไทย 70 ล้านคนคงมีความสุขขึ้นทันตาเห็นเลย...”

หากเราเปรียบเทียบแนวคิดเรื่อง “ศรีธนญชัย” กับนิทานในอินเทอร์เน็ตเรื่อง “ทำไงให้คนไทยมีความสุข” จะเห็นว่ามีความแตกต่างในแง่มุมมองที่น่าสนใจ คือ ในขณะที่ศรีธนญชัยเป็นเรื่องของคนฉลาดใช้ปฏิภาณเอาชนะและแก้ไขปัญหาเพื่อเอาตัวรอด ซึ่งจะให้ความสำคัญกับตัวละครเอกคือ ศรีธนญชัยที่เป็นผู้แก้ไขปัญหาต่าง ๆ และหลายเหตุการณ์มักจะเกิดความขัดแย้งกับผู้มีสถานะสูงในสังคม ไม่ว่าจะเป็นพระเจ้าแผ่นดิน เจ้าอาวาส หรือกลุ่มขุนนาง-ข้าราชการด้วยกัน ส่วนแนวเรื่องในนิทานสมัยใหม่อย่างเรื่อง “ทำไงให้คนไทยมีความสุข” กลับเน้นการล้อเลียนเสียดสีผู้ที่มีสถานะสูงทางสังคมแทน นั่นก็คือ กลุ่มนักการเมือง มิใช่เน้นการใช้ความฉลาดของตัวละครในการแก้ไขปัญหาแต่อย่างใด การล้อเลียนผู้มีสถานะสูงในสังคมร่วมสมัยของนิทานสมัยใหม่ จึงมิใช่เพื่อแสดงความสามารถในการแก้ปัญหาเอาตัวรอด แต่กลับเป็นการล้อเลียน เสียดสี ที่ประสงค์จะให้เกิดอารมณ์ขันเป็นสำคัญ ซึ่งอาจเรียกได้ว่า นิทานสมัยใหม่ใช้เสียงหัวเราะเพื่อสร้างเป็นอาวุธทำลายเป้าหมายที่ไม่พึงประสงค์ของคนในสังคม นั่นก็คือ “นักการเมือง (บางคน)” นั่นเอง

มีข้อสังเกตว่า ในนิทานสมัยใหม่นอกจากจะล้อเลียนกลุ่มคนที่มีสถานภาพสูงทางสังคมแล้ว ยังมีแนวเรื่องที่มีการล้อเลียนคนที่มีชื่อเสียง ซึ่งไม่ใช่ชนชั้นปกครอง แต่กลับกลายมาเป็นคนที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักโดยเฉพาะกลุ่มคนในแวดวงสื่อมวลชน เช่น นักกีฬา ดารา-นักแสดง นักร้อง ไม่ว่าจะเป็น มาดอนน่า นิโคล ไทเกอร์-วูด ชูเปอร์แมน เป็นต้น

ด้วยเหตุที่อินเทอร์เน็ตเป็นสื่อไร้พรมแดน ผู้คนทั่วโลกสามารถรับรู้ข้อมูลข่าวสารได้ ดังนั้น แนวคิดในการสร้างมุขตลกของนิทานสมัยใหม่เกี่ยวกับเรื่องการล้อเลียนเสียดสีกลุ่มผู้มีชื่อเสียงในสังคม จึงมิได้จำกัดเฉพาะนักการเมืองในประเทศเท่านั้น แต่ผู้มีชื่อเสียงในต่างประเทศที่เป็นที่รู้จักกันโดยทั่วไป ก็ถูกนำมาใช้เป็นวัตถุดิบในการปรุงแต่งให้เกิดความตลกขบขันแก่คนไทยได้อีกทางหนึ่ง เช่น การล้อเลียนความเจ้าชู้มารักของประธานาธิบดีบิล คลินตัน ดังในเรื่อง “คลินตัน” จากเว็บไซต์ www.joke007.com ว่า

“ฮิลลารี คลินตัน สุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งของอเมริกาไปตรวจร่างกายประจำปี หมอแจ้งผลตรวจว่าเธอร่างกายแข็งแรงดี และแสดงความยินดีที่เธอตั้งครรภ์ได้เกือบเดือนแล้ว ฮิลลารีรีบโทรศัพท์ไปหาประธานาธิบดี “รู้ไหมบิล เธอทำฉันท้อง ฉันท้อง!!” ฮิลลารีรีบบอกสามีเมื่อได้ขึ้นเขารับสาย บิล คลินตันนั่งอึ้ง “รู้ไหมบิลว่าเธอทำอะไรไป” ฮิลลารีส่งเสียงดังที่เห็นสามีเงยไป “ฉันท้องแล้ว รู้ไหมว่าฉันท้อง” บิล คลินตันนั่งเงยอีกอีจใจ ก่อนจะถามเบา ๆ ว่า “ไม่ทราบว่ามันใครครับ”

หากมีคำถามว่าทำไม?... แนวคิดเรื่องมุขตลกของนิทานสมัยใหม่จึง “แหวกแนว” ไปจากนิทานมุขตลกไทยแต่เดิม ผู้เขียนพอที่จะมองเห็นและอธิบายได้ว่า เรื่องราวดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงช่องทางอีกอย่างหนึ่งในการระบายความกดดันทางสังคมและการเมือง ที่มีต่อพฤติกรรมหรือการกระทำของผู้มีอำนาจที่ไม่เป็นแบบอย่างที่ดีหรืออาจเป็นบุคคลที่ “ไม่สบบารมณ” ของคนในสังคมขณะ

นั้น ดังนั้น การสร้างมุขตลกจึงพุ่งเป้าไปที่การล้อเลียน ประชดประชัน เลียดสี กลุ่มบุคคลดังกล่าว ซึ่งถือเป็นวัตถุดิบที่จะนำมาเป็นเครื่องปรุงรสอีกอย่างหนึ่ง เพื่อสร้างความตลกขบขันในลักษณะ การล้อเลียนหรือเลียดสี เพื่อให้กับผู้คนในสังคมทั่วไปได้รับรู้ อีกทั้งยังเป็นการระบายความแค้นที่มืออยู่ภายในอีกฝ่ายหนึ่งก็ได้

แนวคิดของนิทานสมัยใหม่ที่ใช้นาม “การล้อเลียนหรือเลียดสี” จะสะท้อนถึงความไม่พึงพอใจของประชาชนต่อนักการเมืองบางคน ทั้งนี้ในมุมมองของประชาชนบุคคลดังกล่าวอาจจะมี ความประพฤติดังกล่าวที่ไม่ดี หรือเป็นบุคคลที่ไม่เป็นที่ชื่นชอบของผู้ใช้อินเตอร์เน็ตส่งเรื่องเล่า มุขตลกเข้าไปก็ได้ หากนิทานหรือเรื่องเล่าถือเป็นผลิตผลอย่างหนึ่งของสังคม และเป็นกระจกเงา สะท้อนสภาพสังคมได้ อย่างน้อยแนวเรื่องที่แปลกใหม่ในนิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ตก็คงจะ สะท้อนสภาพสังคมไทยในกระแสสังคมโลกได้อีกอย่างหนึ่ง

ประเด็นที่สอง เรื่องเพศจากนิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ตกับสังคมไทยปัจจุบัน

ในนิทานมุขตลกพื้นบ้านแต่เดิม เรื่องเพศมักมีลักษณะหยาบโผน ซึ่งเป็นเรื่องเกี่ยวกับ พรหมจรรย์กับราคะวิถียร ทั้งนี้ผู้ที่ตกเป็นเป้าของการล้อเลียนในเรื่องนี้ ส่วนใหญ่คือผู้ประพฤติ พรหมจรรย์ ได้แก่ พระและชี รวมทั้งผู้ที่เคยบวชเรียนนาน ๆ แล้วสึก และบรรดาเครือญาติด้วยกัน ซึ่งสังคมไม่ยอมรับ ได้แก่ ลูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย และพ่อผัวกับลูกสะใภ้⁷

สำหรับในนิทานมุขตลกสมัยใหม่ เรื่องเพศถือเป็นอุปกรณ์สำคัญในการนำมาสร้างเป็น เรื่องเล่ามุขตลกเช่นกัน โดยมีลักษณะที่คล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้านแต่เดิม คือ มักเป็นเรื่องการผิด ประเวณี เรื่องฉันทนาราคะ หรือเรื่องเพศของนักบวช มีข้อสังเกตว่ามุขตลกที่เกิดจากการล้อเลียน เรื่องเพศระหว่างเครือญาติด้วยกันได้หายไป แต่สิ่งใหม่ที่เข้ามาแทนที่ นั่นก็คือ การล้อเลียนเรื่องเพศ ระหว่างหญิงกับชาย หรือระหว่างเพศเดียวกัน (ชายกับชาย หรือ หญิงกับหญิง) ซึ่งจะเป็นบุคคลที่มีความสัมพันธ์ในเชิงสังคมมากกว่าที่จะเป็นกลุ่มเครือญาติด้วยกัน เช่น คนใช้กับผู้ป่วย นายจ้างกับ ลูกจ้าง ตลอดจนการล้อเลียนเรื่องพรหมจรรย์ เรื่องอวัยวะเพศ และเรื่องพฤติกรรมทางเพศที่ผิด ปกติ หรือแม้แต่ความรู้ประสิทธิภาพทางเพศ ทั้งในลักษณะของการพูดแบบสองแง่สองง่าม และ พูดอย่างตรงไปตรงมา

น่าสังเกตว่า ตัวละครในนิทานมุขตลกสมัยใหม่เกี่ยวกับเรื่องเพศจะมีความแตกต่างไปจาก นิทานพื้นบ้านแต่เดิม นั่นคือ ตัวละครจะเป็นสัตว์บ้าง เด็กไร้เดียงสาบ้าง หรือการล้อเลียนผู้สูงอายุ บ้าง เช่น เรื่อง “Logic” ดังมีเรื่องเล่าว่า “ดากับยายนั่งรับลมกันอยู่ ผึ้งเจ้ากรรมดันบินเข้าไปใน

⁷ ประคอง นิมมานเหมินท์, นิทานพื้นบ้านศึกษา, กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์ มหาวิทยาลัย, 2543, หน้า 144.

กระโปรงขาย ทายสิว่าฝั่งจะต่ออะไร ตอบ : ต่อมือตา" หรือเรื่อง "พ่อทำไม่ได้หรอก" ซึ่งมีเรื่องเล่าอยู่ว่า "จอห์นนี่ไปโรงเรียนสายจึงถูกคุณครูเรียกไปพบ "ผมต้องง่วงพ่อว๊วไปผสมพันธุ์กับแม่ว๊วครับเลยมาสาย" จอห์นนี่อธิบาย "แล้วให้พ่อของเธอทำแทนไม่ได้หรือไง" คุณครูถาม "ไม่ได้หรอกครับครู" จอห์นนี่พยายามอธิบาย "ตามหลักพันธุศาสตร์เราผสมพันธุ์ข้ามชนิดกันแบบนี้ได้ที่ไหนล่ะครับ"

จากมุขตลกทั้งสองเรื่องข้างต้นอาจพิจารณาได้ว่า การที่ผู้แต่งนิทานสมัยใหม่ได้นำเอาตัวละครสัตว์ เด็ก หรือผู้สูงอายุ มาล้อเลียนเกี่ยวกับเรื่องเพศนั้น เพื่อให้ผู้ฟังไม่ถือสาในพฤติกรรมของตัวละครเหล่านั้น เพราะเป็นกลุ่มที่มีทั้งความน่ารักไร้เดียงสา ความรู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรืออาจเรียกว่าเป็น "เรื่องตลกแบบเด็ก ๆ" ก็ได้

ส่วนแนวเรื่องที่ล้อเลียนผู้อาวุโสกว่าเพื่อสร้างอารมณ์ขันนั้น ไม่ว่าจะเป็น ปู่ย่าตายาย หรือญาติผู้ใหญ่ เราอาจมองในแง่ของบริบททางสังคมว่า สังคมไทยเป็นสังคมที่มีการแบ่งลำดับชั้นทางสังคมอย่างเด่นชัด ญาติผู้ใหญ่หรือผู้อาวุโสกว่าเป็นบุคคลที่ควรให้ความเคารพยกย่อง แต่ในทางกลับกันผู้อาวุโสก็เป็นวัตถุขบขันในการนำมาล้อเลียนเพื่อสร้างอารมณ์ขันได้เช่นกัน

มีข้อสังเกตว่า แนวคิดมุขตลกที่เกิดจากเรื่องเพศระหว่างเครือญาตินั้นได้หายไป ทั้งนี้อาจเป็นไปได้ว่า ในปัจจุบันสังคมเปลี่ยนแปลงไป กล่าวคือ แต่เดิมชุมชนอาจมีการเชื่อมโยงและสัมพันธ์กับชุมชนอื่นที่จำกัดอยู่แคบ ๆ ซึ่งอาจเป็นท้องถิ่นเดียวกันหรือท้องถิ่นใกล้เคียงเท่านั้น แต่ทุกวันนี้ชุมชนขยายขอบเขตออกไปมาก การที่เป็นชุมชนขนาดใหญ่ ทำให้เรามีความสัมพันธ์กับผู้คนหลากหลาย ซึ่งมีสถานภาพและบทบาทที่แตกต่างกันไป วัตถุขบขันในการนำมาปรุงแต่งเพื่อเป็นแนวคิดในการสร้างมุขตลกจึงมีอยู่จำนวนมาก อีกทั้งในจารีตนิยมที่เป็นสากลของสังคมส่วนใหญ่ก็มีข้อห้ามไม่ให้มีเพศสัมพันธ์กันระหว่างญาติ ๆ ซึ่งถือเป็นกฎเกณฑ์หรือระเบียบทางสังคมที่กลุ่มคนรุ่นใหม่รับรู้ ดังนั้น อาจพิจารณาได้ว่ามุขตลกในนิทานสมัยใหม่มีบางส่วนที่ถูกสร้างขึ้นมาและวางอยู่บนฐานของเหตุผลซึ่งเป็นที่ยอมรับในสังคมนั้น ๆ ด้วย

หากจะพิจารณาถึงความหมายที่แอบแฝงมากับมุขตลกเรื่องเพศในนิทานสมัยใหม่ จะพบว่าผู้แต่งนิทานหรือผู้ใช้อินเตอร์เน็ตส่วนมากเป็นกลุ่มคนรุ่นใหม่ และเป็นคนที่มาจากชนชั้นกลาง คือเป็นบุคคลที่มีการศึกษาสูง มีหน้าที่การงานเป็นที่ยอมรับในสังคม เรื่องเพศซึ่งถือเป็นสิ่งแปลกใหม่และเป็นที่สนใจของกลุ่มคนดังกล่าวซึ่งอยู่ในช่วงการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศ การที่เนื้อเรื่องในนิทานสมัยใหม่มักกล่าวถึงเรื่องเพศอย่างชัดเจน จึงมีใช่การเสนอความตลกขบขันเท่านั้น หากแต่ผู้เขียนคิดว่า การที่นำเสนอมุขตลกเรื่องเพศจากนิทานมุขตลกในปัจจุบัน น่าจะมีพื้นฐานมาจากความจริงในสังคม เพราะสังคมไทยทุกวันนี้ ถ้าหากเทียบกับสังคมไทยในอดีต การพูดเรื่องเพศส่วนมากจะปรากฏอยู่ในกลุ่มผู้ใหญ่ สำหรับเด็กการพูดเกี่ยวกับพฤติกรรมทางเพศถือเป็นสิ่งไม่สุภาพและไม่เหมาะสม

อนึ่งในปัจจุบัน พบว่าการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศนั้นมีรูปแบบที่หลากหลายขึ้นกว่าแต่ก่อน เช่น การเรียนจากครอบครัว สถาบันการศึกษา กลุ่มเพื่อนฝูง สื่อมวลชนต่าง ๆ หรือแม้แต่สื่อลามกที่แพร่ระบาดอยู่ทั่วไป⁸ นิทานสมัยใหม่จึงสะท้อนภาพ “สื่อแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเพศอีกอย่างหนึ่ง” ของคนรุ่นใหม่ไว้นิทานด้วย ดังนั้น มุขตลกในนิทานสมัยใหม่จึงเป็นข้อมูลการเรียนรู้อีกอย่างหนึ่งที่คนรุ่นใหม่แลกเปลี่ยนสื่อสารกัน และบริบททางสังคมก็เป็นตัวบ่งชี้อีกอย่างหนึ่งที่จะกำหนดแนวเรื่องของนิทานสมัยใหม่นั้นเอง

ประเด็นที่สาม นิทานมุขตลก : การหลีกหนีการจัดระเบียบทางสังคม

การจัดระเบียบทางสังคมหมายถึงการทำให้เกิดความมีระเบียบในสังคมมนุษย์ ซึ่งอาจมีกฎเกณฑ์ข้อบังคับที่แตกต่างกันไป เพื่อเป็นบรรทัดฐาน (social norms) ให้คนในสังคมยึดถือเป็นแบบแผนที่จะนำไปประพฤติปฏิบัติตาม

สำหรับสังคมไทยมีกฎเกณฑ์ทั้งที่เกี่ยวกับขนบธรรมเนียมประเพณี ค่านิยม ความเชื่อ กฎหมาย รวมทั้งวิถีชีวิตที่อาจเรียกว่าเป็นบรรทัดฐานทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเป็นข้อบังคับว่าเรื่องใดสามารถทำได้หรือไม่ให้ทำ หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า “สิ่งใดที่เป็นที่ยอมรับและสิ่งใดที่เป็นข้อห้าม”

จากการศึกษามุขตลกในนิทานสมัยใหม่ พบว่าในนิทานสมัยใหม่มีเนื้อหาบางส่วนที่อยู่นอกเหนือจากกฎเกณฑ์ที่เป็นเรื่องต้องห้ามจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องขนบธรรมเนียมประเพณี เรื่องชนชั้นในสังคม เรื่องวงศ์ญาติ หรือเรื่องการเมือง แม้ว่าในความเป็นจริงทุกคนในสังคมจะรับรู้ร่วมกันว่าเรื่องไหนบ้างที่พูดได้และเรื่องใดบ้างที่พูดไม่ได้ แต่ในแง่ของมุขตลกการแหวกแนวจากกฎเกณฑ์ต่าง ๆ ถือเป็นวิธีการอีกอย่างหนึ่ง ที่พบได้ทั้งในนิทานมุขตลกแต่เดิมและนิทานสมัยใหม่ ไม่ว่าจะเป็นการล้อเลียนบุคคลที่ได้รับการยกย่องทางสังคมที่ประพฤติดนไม่ดีงาม เช่น นักการเมือง ครู-อาจารย์ ทนายความ แพทย์ ทหาร หรือนักบวช เช่นการล้อเลียนนักบวชที่กระทำผิดศีลธรรม ดังในนิทานเรื่อง “ได้ผลแน่” จาก www.joke007.com

⁸ จาก www.kapook.com ได้นำเสนอข้อมูลข่าวจากหนังสือพิมพ์ “คม ชัด ลึก” ว่า “โจ้แห่ซื้อ ‘ตำราเซ็กซ์’ ครม. เดินสังเกต ‘คู่มือวัย’ ...พบหนังสือสอนเซ็กซ์เก๋กล่อนแวง วัยรุ่นแห่ซื้อแน่น บางรายแค่อ่านบนแผนแล้วลองภาคปฏิบัติกับแฟนทันที กอด จูบกันในบ้านหนังสือ ‘ขาโจ้’ ซี ‘คู่มือวัยใส’ ไม่แปลกรับได้สบาย ขณะที่ผู้ปกครองเดิน ไม่ต้องการให้ลูกหลานอ่าน ครม. วิจารณ์ สั่งสำนักนายกฯ ระงับการเผยแพร่ พร้อมเรียกเก็บคืนกวางแสนเล่ม หลังจากหนังสือชื่อ ‘คู่มือวัยใส’ ที่จัดพิมพ์โดยสำนักนายกรัฐมนตรีถูกวิพากษ์วิจารณ์ถึงความล่อแหลมต่อการขยุ้มการลามก เนื้อหาใช้ภาษาด้อยค่า คาบเกี่ยวลักษณะลามกอนาจาร ทีมข่าว ‘คม ชัด ลึก’ พบว่ามีหนังสือขยุ้มทางเพศวางจำหน่ายตามร้านขายหนังสือมีชื่อ เนื้อหาหวิวหว่าไม่แพ้กัน แลเป็นทีติติใจในกลุ่มวัยรุ่น มีนักศึกษาจำนวนมากเป็นลูกค้าประจำ

ณเณรน้อยเข้าไปซื้อเหล้าในบาร์

“ไม่ได้หรอกณเณร มันผิดศีลนะ” บาร์เทนเดอร์ไม่ยอมขาย

“แต่ผมต้องเอาไปทำยาละลายให้หลวงพ่อนะ หลวงพ่อไม่ถ่ายมาหลายวันแล้ว”

ณเณรน้อยอธิบาย บาร์เทนเดอร์เห็นว่าจะเอาไปทำยาจึงขายให้และบอกณเณรให้กลับวัด

เร็ว ๆ เพื่อช่วยรักษาอาการหลวงพ่อ

สองชั่วโมงถัดมาบาร์เทนเดอร์เดินกลับบ้านพบณเณรน้อยนอนกอดขวดเหล้าเมาอยู่ข้างทาง

“ไหนณเณรบอกว่าเอาเหล้าไปเป็นยาละลายหลวงพ่อไง” บาร์เทนเดอร์ถามด้วยความโมโห

“ก็ใช่” ณเณรตอบอ้อแอ้

“ถ้าหลวงพ่อรู้รับรองต้องโมโหแน่ ๆ”

การที่นำเอาเรื่องราวของบุคคลที่ได้รับการยกย่องหรือเป็นผู้นำทางศาสนา มาเป็นวัตถุดิบในการสร้างมุขตลกนั้น อาจเป็นไปได้ว่าเป็นการพยายามหลีกเลี่ยงความจำเจจากเหตุการณ์ชีวิตประจำวันซึ่งเป็น “โลกในอุดมคติ” ที่คนในสังคมคาดหวังว่าจะต้องดีงาม หรือเป็นผู้มีศีลธรรม ดังนั้น นักบวชจึงเป็นบุคคลที่ควรเอาแบบอย่าง แต่อย่างไรก็ตามในด้านตรงข้าม เราจะพบการสร้าง ความขบขันจากเรื่องราวของผู้ที่มีพฤติกรรมที่ผิดเพี้ยนไปจากจารีตนิยม คือ ไม่อยู่ในศีลธรรม แม้ในปัจจุบันแนวคิดเกี่ยวกับมุขตลกลักษณะดังกล่าวก็ยังไม่เสื่อมคลายลงไปแต่อย่างใด ในทางตรง ข้ามกับมีความหลากหลายทั้งแนวเรื่องและสถานการณ์ ที่นำมาเครื่องปรุงแต่งในการสร้างเสียง หัวเราะหรือความสนุกสนานได้อีกมากมาย

ศิวพร ณ ถลาง กล่าวว่า “การดึงความจริงออกมาจากมุขตลกจะดึงอย่างตรงไปตรงมาไม่ได้ กลับจะต้องแปลให้ตรงกันข้ามกับความจริงเสียด้วยซ้ำ เราไม่สามารถบอกได้ว่าในสังคมไทย ตาเถรมักเข้าหาชายชู้ หรือพี่เขยมักเข้าหาน้องเมีย ในทางตรงข้าม นักคิดชนต้องมองว่าในสังคมนี้ เกรงคริธและมีข้อห้ามไม่ให้พระสงฆ์มีพฤติกรรมทางเพศ ไม่ให้พี่เขยเข้าหาน้องเมีย แต่ตามปกติ ที่ใดมีกฎระเบียบ ย่อมมีความเครียดเกิดขึ้นที่นั่น และบางครั้งก็มีการฝ่าฝืนระเบียบด้วย เพื่อบรรเทา สถานการณ์ที่ตึงเครียด มุขตลกจึงช่วยให้คนในสังคมได้มีทางออก ได้หัวเราะ ได้รู้สึก “สะใจ” ได้ เสียคติเยาะเย้ยคนที่ทำไม่ได้ตามกฎหมาย”⁹

สำหรับการล้อเลียนผู้มีอาชีพใช้แรงงานและอาชีพเกษตรกรรม เช่น กรรมกร ชาวไร่ ชาวนา ผู้เขียนพบว่าในนิทานสมัยใหม่มีมุขตลกที่เกิดจากแนวคิดดังกล่าวจำนวนไม่มากนัก หาก เทียบกับมุขตลกที่เกิดจากการเสียดสีหรือล้อเลียนบุคคลในกลุ่มแรกดังที่ได้กล่าวมาข้างต้น ผู้เขียน เห็นว่า จำนวนแนวเรื่องล้อเลียนผู้ที่อยู่ในกลุ่มชนชั้นกลางมีมากกว่า ทั้งนี้อาจเป็นเพราะมุขตลก

⁹ ศิวพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. ในห้องอินนิทานและถลางเล่น : การศึกษาคติชนในบริบททางสังคมไทย.

พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มติชน, 2539. หน้า 20.

ส่วนใหญ่รับมาจากวัฒนธรรมตะวันตกที่เน้นกลุ่มชนชั้นกลาง อีกทั้งกลุ่มคนรุ่นใหม่มีความสัมพันธ์กับกลุ่มชนชั้นกลางมากกว่าหากเทียบกับกลุ่มกรรมกร ชาวไร่ ชาวนา ดังนั้น นิทานสมัยใหม่ในบริบทสังคมไทยปัจจุบัน จึงวางอยู่บนรากฐานทางวัฒนธรรมอันหลากหลายที่หล่อหลอมความคิดให้กับกลุ่มคนรุ่นใหม่ที่ถูกคลั่งกับข้อมูลทางวัฒนธรรมที่เปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา

5. มุขตลกในอินเทอร์เน็ต : สินค้า "Delivery" อาหารใจของคนไทย

ในสังคมไทยปัจจุบัน เราจะพบว่าในแง่ของวงการธุรกิจนั้นมีการแข่งขันกันค่อนข้างสูงผู้ประกอบการทางธุรกิจจึงต้องสร้างกลเม็ดเฉพาะตนขึ้นมา เพื่อเรียกลูกค้าหรือกลุ่มผู้บริโภคให้หันมานิยมและสนใจสินค้าของตนเอง วิธีการขายสินค้าอีกอย่างหนึ่งที่พบได้ในปัจจุบันโดยเฉพาะสังคมเมือง นั่นก็คือ การขายสินค้าแบบ "delivery" คือ การนำส่งสินค้าตามบ้าน เช่น พิซซ่า KFC ซึ่งลูกค้าสามารถสั่งสินค้าได้ตลอดเวลา เพียงกดโทรศัพท์สั่งสิ่งที่ต้องการก็จะมีคนนำส่งถึงบ้าน

หากเทียบกับมุขตลกในอินเทอร์เน็ต จะพบว่ามีลักษณะคล้ายกัน คือ ผู้ให้บริการ (ผู้เล่น) อินเทอร์เน็ตสามารถเข้าสู่ระบบได้ตลอดเวลา ไม่ว่าจะอยู่ที่บ้าน ที่ทำงาน หรือที่อื่น ๆ เพียงแต่มีระบบอินเทอร์เน็ตที่เชื่อมโยงกับโทรศัพท์เช่นกัน ก็สามารถรับรู้ข้อมูลมุขตลกต่าง ๆ ได้ตลอดเวลา 24 ชั่วโมง

การที่แต่เดิมมุขตลกเป็นข้อมูลที่อาศัยการบอกเล่าสู่กันฟังในชุมชนหรือท้องถิ่น พัฒนาไปสู่การใช้สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่เพื่อถ่ายทอดให้ผู้คนรับรู้ได้อย่างกว้างขวางและแพร่หลาย ในแง่ของเนื้อหามุขตลก พบว่ามีแนวคิดเกี่ยวกับมุขตลกที่ได้สร้างสรรค์ขึ้นมา ที่สะท้อนความคิดในวัฒนธรรมไทย ซึ่งในวัฒนธรรมอื่น ๆ อาจไม่มี หรือหากมีแล้วนำไปบอกเล่าเพื่อสร้างมุขตลกให้กลุ่มชนอื่นได้รับรู้ ก็อาจเกิดความไม่เข้าใจเกิดขึ้นได้ เช่น เรื่อง "นรก" ดังมีเรื่องเล่าว่า

หญิงสาวออกเคตกับหนุ่ม เธอกลับมาบ้านทำหน้าเศร้า

"เป็นอะไรไปลูก" แม่ถาม

"โหม่นี้เขาบอกว่าเขาไม่มีศาสนา เขาไม่เชื่อว่านรกมีจริงค่ะแม่" ลูกสาวตอบ

"ไม่เห็นเป็นไรนี่ลูก ถ้าเขามาอยู่กับเราสักปีเดียวเขาก็จะรู้เองแหละว่านรกมีจริง"

"นรก" ในความคิดความเชื่อของคนไทย มีปรากฏมาตั้งแต่ครั้งสุโขทัย จากหลักฐานทางด้านวรรณคดีเรื่อง "ไตรภูมิพระร่วง" ที่ได้บรรยายเกี่ยวกับภพทั้ง 3 ภูมิ รวมทั้งนรกด้วย ซึ่งเป็นสถานที่ที่มีสิ่งชั่วร้ายต่าง ๆ ผู้ใดกระทำความชั่วไว้ ก็จะได้รับผลกระทบ คือ ได้รับความทุกข์ทรมาน ในมุขตลกเรื่องดังกล่าวนี้ อาจเป็นการสร้างมุขตลกขึ้นมาจากแบบแผนชีวิตของคนไทย โดยปรับเปลี่ยนจากเรื่องร้ายให้กลายเป็นเรื่องตลก ผู้เขียนสังเกตว่า การที่นิทานสมัยใหม่ยังคงนำเอาวัตถุดิบทางวัฒนธรรม มาเป็นเครื่องมือในการถ่ายทอดมุขตลกให้กับคนไทยสมัยใหม่ได้รับรู้ "นรก"

จึงอาจเป็นสิ่งที่สังคมอื่นไม่เข้าใจก็ได้ หรือแม้ว่าจะมีคนต่างชาติต่างภาษาเข้าใจลัทธิทางศาสนาของไทย แต่คงไม่มีใครจะเข้าใจได้ลึกซึ้งเท่ากับคนไทย ดังนั้น แนวคิดจากวัฒนธรรมไทยที่เป็น "สินค้าไทย" ซึ่งเนื้อหาและความหมายที่แอบแฝงในสินค้าประเภทนี้ แม้คนไทยในปัจจุบันก็ยังสามารถเข้าใจได้

อย่างไรก็ตาม ผู้เขียนพบว่าแนวคิดส่วนมากที่ปรากฏในนิทานสมัยใหม่ กลับกลายเป็นเรื่องราวของวัฒนธรรมที่มาจากต่างประเทศ โดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของความเชื่อเกี่ยวกับพระเจ้า มนุษย์ต่างดาว สื่อเทคโนโลยีสมัยใหม่ บาทหลวง-แม่ชี กีฬา ฯ ดังนั้น มุขตลกจึงมิใช่สมบัติทางวัฒนธรรมของชาติใดชาติหนึ่ง หากแต่เป็นสมบัติของชนทุกชาติทุกภาษาที่สามารถรับรู้ภาษากันได้ ซึ่งอาจเรียกว่า "วัฒนธรรมไร้พรมแดน" ก็อาจไม่ผิดนัก

ถึงแม้วัฒนธรรมของคนในโลกปัจจุบันจะมีการผสมผสานเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ซึ่งอาจเป็นการเปิดกว้างทางวัฒนธรรม ที่ให้คนในสังคมอื่นสามารถรับรู้ได้ ซึ่งอาจเรียกอีกอย่างหนึ่งว่าเป็น "การเปิดพรมแดนทางวัฒนธรรมสู่เสรี" นั่นคือ คนไทยสามารถหยิบยืมเอาแนวคิด รวมทั้งรูปแบบและเนื้อหาของวัฒนธรรมอื่นมาใช้ในสังคมไทยได้ ดังจะเห็นได้จากแนวคิดมุขตลกที่แปลกและแตกต่างไปจากเดิม ซึ่งพยายามจะเน้นแนวคิดที่ทันสมัยทันเหตุการณ์บ้าง หรือเน้นแนวคิดที่กลุ่มผู้ใช้อินเทอร์เน็ตนิยมหรือชื่นชอบบ้าง เช่น เรื่องสองแ่งสองงาม ที่เป็นสิ่งแปลกใหม่และเป็นที่สนใจสำหรับกลุ่มวัยรุ่น ทั้งนี้เพื่อให้นิทานมุขตลกเหล่านี้อยู่ในบริบททางสังคม นั่นคือ ตอบสนองความต้องการของคนรุ่นใหม่ได้ ซึ่งเกิดขึ้นจากการสร้างสรรค์ในเชิงจินตนาการและการหยิบยืมมาจากวัฒนธรรมอื่นบ้างนั่นเอง

บทส่งท้าย

จากที่กล่าวมาข้างต้นนี้จะเห็นได้ว่า หากเทียบแนวเรื่องเกี่ยวกับมุขตลกที่เป็นที่นิยมในนิทานพื้นบ้านแต่เดิมกับนิทานสมัยใหม่ จะพบทั้งความเหมือนและความแตกต่างทั้งในแง่ของรูปแบบ เนื้อหา และแนวคิดที่นำมาสร้างสรรค์เป็นมุขตลกขึ้นมา แต่อย่างไรก็ตามผู้เขียนพบว่านิทานมุขตลกส่วนมากที่มีอยู่ในอินเทอร์เน็ตนั้นแท้ที่จริงมีแนวเรื่องที่มีลักษณะเดียวกันกับนิทานพื้นบ้านที่มีมาแต่เดิมนั่นเอง ซึ่งแต่เดิมอาจจะเป็นการเล่าสู่กันฟังในลักษณะของ "วัฒนธรรมการบอกเล่า" ภายในชุมชนหรือท้องถิ่น ซึ่งกลุ่มชนดังกล่าวอาจมีความสัมพันธ์กันทางสังคม พัฒนาไปสู่ "วัฒนธรรมการอ่าน" โดยผู้เล่ากับผู้ฟังไม่จำเป็นต้องมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกันในเชิงสังคมแต่อย่างใด ตลอดจนสถานการณ์และบรรยากาศอาจแตกต่างไปจากเดิม เพราะการถูกระทบจากวัฒนธรรมตะวันตก รวมทั้งการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างมากมาในขณะนี้ สภาพของนิทานจึงเปลี่ยนแปลงไป

ในการศึกษานิทานมุขตลกสมัยใหม่ ได้ข้อสรุปว่าการเล่านิทานของคนรุ่นใหม่ในอินเทอร์เน็ตมีแบบแผนที่มีลักษณะของการผสมผสาน กล่าวคือ จะยังคงสืบทอดแนวเรื่องตามแบบนิทานพื้นบ้านแต่เดิมเอาไว้ เช่น มีเรื่องนักบวช หรือผู้ถือศีล เรื่องสองแ่งสองงามเกี่ยวกับเรื่องเพศ

เรื่องคนผิดปกครองคนดี เรื่องการล้อเลียนผู้มีสถานะสูงทางสังคมอยู่ แต่ทว่าแนวเรื่องบางอย่างได้หายไปจากคลังนิทานมุขตลกสมัยใหม่ นั่นคือ การล้อเลียนเรื่องเพศของบรรดาเครือญาติด้วยกันซึ่งสังคมไม่ยอมรับ ไม่ว่า ถูกเขยกับแม่ยาย พี่เขยกับน้องเมีย และพ่อผัวกับลูกสะใภ้ ทั้งนี้อาจพิจารณาได้ว่าในบริบทสังคมร่วมสมัย เรื่องดังกล่าวสังคมไม่ยอมรับ ในอีกด้านหนึ่งธรรมเนียมประเพณีไทยก็ถือว่าเรื่องดังกล่าวเป็นสิ่งไม่ควรเอาเป็นแบบอย่าง ซึ่งมีใช้เรื่อง "ล้อเล่น" ดังนั้น มุขตลกเรื่องเพศของกลุ่มเครือญาติจึงมีการแปรรูปเพื่อให้เข้ากับบริบททางสังคมสมัยใหม่ หรืออาจพิจารณาได้อีกแง่หนึ่งว่า นิทานสมัยใหม่เกิดขึ้นจากคนรุ่นใหม่เป็นคนแต่งขึ้นมา ดังนั้น บริบททางสังคมสมัยใหม่จึงมีส่วนกำหนดแนวเรื่องของนิทานมุขตลกสมัยใหม่นั้นเอง

ประเด็นที่ควรพิจารณา คือ โดยธรรมชาติของนิทานมุขตลกมักมุ่งเน้นที่การสร้างความตลกขบขันให้แก่ผู้ฟังเป็นสำคัญ แต่ทว่านัยหนึ่งของ นิทานมุขตลกสมัยใหม่มักกลับมีบทบาทหน้าที่ที่นอกเหนือจากเรื่องดังกล่าว นั่นก็คือ การเป็น "สื่อแห่งการเรียนรู้เกี่ยวกับเรื่องเพศ" ของคนรุ่นใหม่ บทบาทหน้าที่ใหม่ในนิทานที่แต่งใหม่ จึงเป็นสื่อส่งวัฒนธรรมของสังคมร่วมสมัยที่นิทานได้นำเสนอ

โดยสรุป จากการศึกษา นิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ตจากเว็บไซต์ www.joke007.com สะท้อนให้เห็นความคิดและระสนิยมแบบไทย ๆ ที่ยังคงดำรงอยู่ โดยเฉพาะเรื่องความเป็นคนเจ้าบทเจ้ากลอน นิทานมุขตลกในอินเทอร์เน็ต เป็นนิทานที่แต่งใหม่โดยคนรุ่นใหม่ ซึ่งอาจมีกลิ่นอายของวัฒนธรรมตะวันตกปรากฏอยู่ ไม่ว่าจะเป็นรูปแบบของความเป็นสังคมอุตสาหกรรมที่มีใช้สังคมเกษตรกรรม เรื่องของชนชั้นกลางที่มีใช้สังคมชาวนา มีตัวละครที่เป็นฝรั่ง หรือคนในสังคมเมือง และการใช้ภาษาอังกฤษ แต่แนวเรื่องยังคงมีความคล้ายคลึงกับนิทานพื้นบ้านแต่เดิม ตัวละครและเนื้อหาที่เปลี่ยนแปลงไปสะท้อนความคิด ค่านิยม ของคนในกระแสแห่งความเปลี่ยนแปลงในปัจจุบัน ซึ่งวัฒนธรรมไทยร่วมไปถึงวัฒนธรรมของอาณานิคมประเทศที่ถูกกระทบจากวัฒนธรรมตะวันตก อย่างไรก็ตาม ทั้งหมดนี้เป็นภาพสะท้อนที่ได้จากมุขตลกในอินเทอร์เน็ต ที่อาจเรียกว่าเป็นแหล่งข้อมูลทางวัฒนธรรมอีกอย่างหนึ่งในท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทางสังคมในปัจจุบัน นอกจากนี้ยังทำให้เราเห็นทั้งความสืบเนื่องและความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยได้อีกอย่างหนึ่งนั่นเอง

บรรณานุกรม

เอกสาร/หนังสือ/ตำรา/บทความ

กาญจนา แก้วเทพ. การศึกษาสื่อมวลชนด้วยทฤษฎีวิพากษ์ : แนวคิดและตัวอย่างงานวิจัย.

กรุงเทพฯ : คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

งามพิศ ลัดด้ยสงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : ธรรมสภา, 2538.

นิธิ เอียวศรีวงศ์. พุทธศาสนาในความเปลี่ยนแปลงของสังคมไทย. กรุงเทพฯ :

มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2543.

ประคอง นิมมานเหมินท์. นิทานพื้นบ้านศึกษา. กรุงเทพฯ : โครงการตำราคณะอักษรศาสตร์

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2543.

ศิราพร ฐิตะฐาน ณ ถลาง. ในท้องถิ่นมีนิทานและการละเล่น : การศึกษาคติชนในบริบททาง

สังคมไทย. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : มติชน, 2539.

ศิราพร ณ ถลาง. “ความสนใจในคติชน : จาก Folklore ถึง Netlore” ใน เอกสารประกอบการ

สัมมนาทางวิชาการเรื่อง การศึกษาภาษาและวรรณกรรมท้องถิ่นในทศวรรษหน้า ภาควิชา

ภาษาไทย คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ 3-4 กรกฎาคม 2544 ณ ห้อง

บ้านแสนตอ โรงแรมโลดส์ปางสวนแก้ว จังหวัดเชียงใหม่.

ศิราพร ณ ถลาง (บรรณาธิการ). ไวยากรณ์ของนิทาน : การศึกษานิทานเชิงโครงสร้าง. กรุงเทพฯ :

โครงการเผยแพร่ผลงานวิชาการ คณะอักษรศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2544.

สุพัตรา สุภาพ. สังคมและวัฒนธรรมไทย : ค่านิยม ครอบครั้ว ศาสนา ประเพณี. พิมพ์ครั้งที่ 10.

กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2542.

อมรา พงศาพิชญ์. วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา.

พิมพ์ครั้งที่ 3. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2528.

อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์. อารมณ์ขันในสื่อมวลชน. กรุงเทพฯ : โครงการหนังสือชุดวิจัยและพัฒนา

นิเทศศาสตร์, 2536.

สุมิตร ปิติพัฒน์. ใน เอกวิทย์ ณ ถลาง (บรรณาธิการ). ความเป็นคนไทย. กรุงเทพฯ : อมรินทร์,

2544.

เว็บไซต์ในอินเทอร์เน็ต

www.joke007.com

www.kapook.com

www.joke.sanook.com